Əbülfət MƏDƏTOĞLU

Dünyanın ən müqəddəs varlığı

Şair-publisist Mahmud Qacarla bölüşdüyüm fikir

İnsan sevinəndə də, kədərlənəndə də, ağrıyanda da, şən olanda da ilk axtardığı, ilk aradığı, ilk yadına düşən varlıq ANAdı! Bu elə bir varlıqdır ki, ona sığınıb, onun dizinə baş qoyub ağlamaq da, yatmaq da, layla dinləmək də, ürəyindəkiləri nöqtə-vergülə qədər çəkinmədən danışmaq da mümkündü. Yalnız onunla baş-başa qalanda, onunla özünü, sözünü bölüşəndə rahat olursan, dinclik tapırsan və hətta son nəfəsdə də bəzən gözlərini yummamış ”ANA” deyirsən. Yuxuda da ”ANA” sayıqlayırsan. Özünü də, cansız başdaşını da sinənə sıxanda ayrı bir hisslər yaşayırsan. Bütün bunlar hər kəsin yaşadığı hissdi, bir az az, bir az çox. Amma...

Elə insanlar da var ki, sağlığında hər kəs kimi Anaya da göstərdiyi laqeydliyini sonradan, guya borcunu qaytarırmış kimi , məzarı üstündə yapdığı möhtəşəm məqbərə ilə ödəməyə çalışırlar. Guya ki, o bahalı başdaşı, o təmtəraqlı kümbəz, daha nəbilim nələr və hətta gecələr məzarı üstə yanan ”İliç” lampası Anaya borcu qaytarır, sevgi qarşılığı olur!.. Yox, yanılırsınız. Ayaqları altda Cənnət olan analar üçün bal kimi şirin ”Ana” sözü yetər, amma sağlığında... Qucağına sığınmaq, saçlarından öpmək, əlini üz-gözünə sürtmək kifayət edər ona - amma sağlığında və...

Bəli, bu mövzunu uzatmaq olar, özü də dayanmadan, durmadan. Çünki ANA həm ən uca varlıq, həm sığındığın torpaq, həm də and yeridi. Axı biz onun südünə də and içmişik. Deməli, bütün bu çalarların içində fərdi bir məqam da var. O fərdilik də daha çox ruh adamlarına, söz adamlarına məxsusdur. Onlar anaya olan sevgini öz yaradıcılıqlarında göylərə qaldırırlar. Və elə kainatın ən halal yeri də göy üzüdü! Həmin mərtəbədə olan ANA rəssamın, bəstəkarın, şairin, heykəltəraşın, aşığın fırçasında, qələmində, sazında öz layiqli mərtəbəsinə qalxır və bu mərtəbənin ucalığı həm əlçatan olur, həm ünyetən olur, həm də həsəd aparılacaq mərtəbə.

Bu gün yenə kitab rəfimin önündə dayanıb baxaram. Diqqətimi şair-publisist, dəyərli dostum, zamanında birlikdə çalışdığım və halallığı, səmimiyyəti ilə hər zaman mənim üçün əziz olan Mahmud Qacarla dərdləşəcəm. Onun ”Bağışla, ANA” şeiri bizim vətənsiz - Qarabağsız günlərimizin ifadəsidir. Həmin zamanın diktəsidi. Biz qaçqınçılığı, yurd nisgilini yaşayanda ən çox üz tutduğumuz, ən çox dərdləşdiyimiz Analarımız və onların ruhları olubdur. Həmin dərdləşmə məqamında elə bilirdik ki, anamızın bir kəlməsi bütün problemlərimizi çözəcək. Bilə-bilə ki, bu problem onların gücündən asılı deyil, amma yenə onlarla dərdləşirdik, onlardan üzr istəyirdik. Olduqları mərtəbədə saxlaya bilmədiyimiz üçün. Bizi dünyaya gətirdikləri yurd-yuvanı qoruya bilmədiyimiz üçün. Bu dediklərimi Mahmud Qacar belə ifadə edib:

Baxırsan nə qəmli baxışla, Ana,
Belə görməmişdim heç harda səni.
Oğlun aciz çıxdı, bağışla, Ana -
Dəfn edə bilmədi Qacarda səni.

Bir oğulun bundan ağır kədəri, bundan ağır dərdi olarmı? Məncə yox. Elə o ağrını da, o kədəri də etiraf etmək və öz oğul acizliyini ANA qarşısında dilə gətirmək də şair üçün ölümə bərabər bir məqamdı. Çünki Ananın arzuladığı, dilinə gətirdiyi məzarlıqda doğmaları ilə birlikdə torpağa tapşıra bilməmək bu kədərin son həddidi. Bu ağrının son nöqtəsidi. Bax, Mahmud da onu həm oğul kimi, həm də şair kimi yazanda nələr çəkdiyini kim də bilməsə, mən də öz içimdə təkrar yaşayıb təkrar ağrıyıram və ona qoşularaq üzümü Anama tuturam :

Telefonda
qırıq-qırıq
səsini eşitdim,
Elə bil
xəncər yeridi
ürəyimə...

Bəli, səsinin titrəyişi, üzünün qırışları, əlinin qabarı gözümün önündən getməyən Anamın qaçqın şəhərciyində, çadır küncündə ”Allaha pənah” deyib hər səhər, hər axşam qoyub gəldiyi, daha doğrusu, qovulduğu kəndə doğru baxıb ah çəkməsi bir film deyil, bir həyat hekayəsidi, özü də yaşanan, yaşandıqca da adamın tüstüsünə təpəsindən çıxaran həyat hekayəsi. Burda da oğul acizliyi, oğul fərsizliyi etiraf edilsə də, heç nə günahı yumur və bunu mən əzizim Mahmud Qacarın misralarında da hiss edirəm, daha doğrusu yaşayıram:

Nisgilli məzarda ağırlığa bax -
Elə bil əyilib dağın çiyini.
Bağışla, anacan, özündən qabaq
Dəfn edə bilmədim qəribliyini.

Məzarın qərib olmağı insanın qərib olmasından daha ağrılıdı. Çünki insan qəriblikdən dönə bilər, amma məzarın qəribliyi ürəkdə ömürlük yara, ömürlük sızıltıdı. Bunun üçün nə qədər üzrxahlıq etsən də, o üzrxahlıq təsəlliyə çevrilmir. Deməli, burda mənim düşüncəmə görə, bir məqam var. O da o məzarı içində daşımaq və bir də o məzarın qisasını almaqdır. Şükürlər olsun ki, bu qisas 44 günlük savaşımızda alındı. Amma Ana qarşısındakı qəriblik xəcaləti qaldı ürəyimizdə. Mən də o xəcaləti yaşayanlardan biri kimi Anama pıçıldadım:

Zorla danışdığını
təxmin etdim
Telefon
xəcalət çəkirdi
sanki mənim
yerimə.

Bəli, bu bir özünə təsəllidi, bu hardasa bir şairin özünü dərdin içindən, xəcalətin içindən çıxartmaq üçün söylədiyi şair yalanıdı. Gerçəkdə isə oğul da, qardaş da, ər də bu xəcalətin bir çıxış yolunu bilir, o da savaş, o da qisas, o da yurda dönüşdü. Bax, bunu təkcə mən yox, hər kəs bilir və hər kəs də bildiyi kimi etiraf edirdi. Onu Mahmud Qacar da öz bildiyi, öz duyduğu və yaşadığı kimi qələmə alıbdı. O, oğul olaraq, şair olaraq ANA məzarı qarşısında, Ana qarşısında bütün səmimiyyəti və bütün ürəyi ilə hər kəsin eşidəcəyi səslə deyib:

Yurd-yuvası talan olan oğulun
Yurddaş adı daşımağa haqqı yox.
Anası qürbətdə ölən oğulun
Torpaq üstə yaşamağa haqqı yox!

Gördünüzmü, nə qədər konkret, nə qədər içdən gələn yanğı və fəryadla yazılıb bu misralar. Etiraf edilib gerçəklik, göstərilib çıxış yolu. Mən Mahmud Qacarın bu duyğularına böyük sayqı ilə qəbul edib özüm də həmin o yazılalara qoşulub öz düşüncələrimi, öz fikirlərimi, öz Anamın timsalında kağıza köçürməyə çalışmışam. Bununla Anama və bütün Analara demək istəmişəm ki, həqiqətən biz günahkarıq və sizin bizi bağışlamağınız üçün yeganə yol yurda dönüşdü, ocağa qayıdışdı. Əks halda bu xəcalət bizi üzdüyü kimi də, bizim fərsizliyimiz sizə ikinci bir ağrı olacaqdı:

Çadır taleyi anam,
bacarırsan bağışla
indi nə söz urvatdadı,
nə qələm
Əli ciblərinə yük
sual işarəsi tək
boynu bükük
günahkar bəndə
mənəm -
Sənin fərsiz oğlunam
heç nə edə bilmirəm.
Ancaq başa düşürəm -
çat vermiş ürəyində
mən ən böyük
ağrınam...

Deməli, hər iki şeirdə edilən etiraf təqdim olunan hisslər bir ünvana yönəldilsə də, bu müəlliflərə rahatlıq vermir. Onların üzrxahlığı keçərli sayılmır. Çünki ANA qarşısında borc ödənildiyi halda övladlar rahatlıq tapa bilir. Bax, bu mənada mənim və Mahmudun Anaya ünvanlanan şeirləri yalnız o borcu özümüzə və oxuculara xatırlatmaq - yəni bir azca təsəlli tapmaqlı. Əsil təsəlli həmin o dönəcəyimiz yurdda, yuvada yandıracağımız ocaqlardan və işıqlardan gəlib keçir. İnşallah, dönüş başlayıb o işıqlar, o ocaqlar yanacaqdır. Analarımızın özləri, yaxud da ruhları onda bizi bir iynə ucu boyda bağışlayacaq.Bütünlükdə isə ANAların borcu övladın özüdü ...